

'BIJ TOM & JERRY DIEN EEN SCHILDERIJ OOK NIET ENKEL OM AAN DE MUUR TE HANGEN'

Fluxus beweegt, maar houdt halt in de Zebrastraat in Gent. Een buitenkans voor iedereen die wil zien hoe je op intrigerende wijze onconventioneel gedachtegoed kunt overbrengen, of hoe je met spitsvondige performances kunt aantonen dat kunst elke richting uit kan.

woord Katrien Brys beeld Johan Martens en courtesy Zebrastraat

Stef Van Bellingen (*curator 1*): 'Het ontstaan van de Fluxusbeweging kan je situeren in New York begin jaren '60. George Maciunas, een naar Amerika gemigreerde Litouwer, verzamelde een aantal experimentele avant-gardekunstenaars en -muzikanten rond zich. De term Fluxus verwijst naar het steeds veranderende karakter van de groep en naar de vele disciplines, activiteiten, media, nationaliteiten en benaderingen waarvan binnen de groep sprake is. Fluxuskunst is heel moeilijk te omschrijven, ze heeft een ongrijpbaar karakter.'

Probeer toch maar eens.

Isolde De Buck (*curator 2*): 'Er moeten vooral alledaagse voorwerpen en triviale objecten gebruikt worden en de nadruk ligt op het proces, de ervaring en - niet onbelangrijk - de participatie van het publiek.'

Van Bellingen: 'De performances kan je het gemakkelijkst omschrijven als een soort actiepartituur. Een partituur ken je vanuit de muziek: een muzikant moet precies spelen wat daarop staat en weet op voorhand wat het resultaat zal zijn. Niet zo bij Fluxus: de kunstenaars creëren acties waarvan het

toonstelling is dat niet evident, want je kan de objecten wel tonen, maar het is veel belangrijker om ook de geest van de beweging weer te geven.'

Van Bellingen: Dat wil niet zeggen dat de Fluxusbeweging enkel performancekunst maakt. Een aantal van de Fluxusmensen creëerde wel degelijk objecten. Ze werkten met de nieuwe media van toen - televisies en videobeelden - en tastten continu de grenzen af om het vastgeroeste hokjesdenken in de kunst te doorbreken. John Cage omschreef zijn muziek als *purposeless play*, niet bedoeld om orde in de chaos te brengen, veeleer het omgekeerde.'

SLOPPENWIJKEN

Van Bellingen: 'Fluxus richt zich veelal op een speelse provocatie van de maatschappelijke orde, zonder daarom expliciet een doorgedreven ideologische of politieke houding voorop te stellen. De maatschappij is een spel dat bepaalde regels heeft. Zij verdraaien die regels om tot een zeker spelbederf te komen. Zo maakte Maciunas een machine om postzegels mee te drukken en op die manier de Amerikaanse overheid te ondermijnen. Joseph

'Fluxuskunst is heel moeilijk te omschrijven, ze heeft een ongrijpbaar karakter.'

'John Cage omschreef zijn muziek als *purposeless play*, bedoeld om chaos in de orde te brengen'

resultaat niet op voorhand geweten is. Het is de duur van die actie of performance - een momentopname uit het leven van de kunstenaar zelf - die als kunst wordt ervaren.'

De Buck: 'Als maker van een ten-

Beuys, een andere zeer bekende Fluxuskunstenaar, sprak zich zeer regelmatig uit tegen het kapitalisme. De creativiteit van mensen vond hij het echte kapitaal.'

Bij Fluxuskunstenaars leeft er

dus een sterk maatschappelijk en politiek engagement?

Van Bellingen: 'In een legendarische performance speelde Ben Patterson - de eerste zwarte in de Fluxusbeweging - een spelletje met zijn publiek. Hij nodigde hen uit in een ruimte en vroeg hen 'Do you trust me?' Nu, we spreken van de jaren '60, dus sommige van die toeschouwers antwoordden automatisch 'nee'. Patterson verdeelde het publiek in twee blokken, vergrendelde de deur en verduisterde vervolgens de ruimte. Er heerste zenuwachtigheid en onzekerheid, tot er ineens iets over hen heen gegooid werd. Toen ontstond er ware paniek. Uiteindelijk bleek dat

ze gewoon overstrooid werden met gemalen koffie. Pattersons eindconclusie: 'Nu weet iedereen wat het is om gekleurd te zijn.' Nam June Paik - die vaak de grondlegger van de videokunst wordt genoemd - organiseerde dan weer Fluxutours in het New York van de jaren '60. Hij merkte dat je als toerist door wegwijzers en gidsen automatisch naar de mooie plekjes werd gebracht, de pronkstukken van het kapitalisme. Daarom bracht hij de mensen naar de meest onoglijke plaatsen, halve sloppenwijken die verborgen lagen midden in de stad, en toonde hij hen wat het kapitalistisch systeem bewust wou verbergen. Zo ontmantelde hij de manier waarop wij als

mensen onbewust gedirigeerd worden.'

Is Fluxus niet op sterven na dood? Er worden weinig nieuwe kunstenaars in opgenomen.

De Buck: 'Jammer genoeg hebben we geen Belgische kunstenaars die officieel bij de beweging aangeslo-

ten geweest zijn, maar iemand als James Ensor komt wel dicht in de buurt. Een dwarse figuur binnen de maatschappij en kunstwereld van zijn tijd.'

Van Bellingen: 'Er zijn zeker hedendaagse kunstenaars die in de geest van Fluxus werken.

Iemand als Honoré d'O bijvoorbeeld, die al verscheidene keren exposities deed met Fluxus-kunstenaars. Hij gebruikt ook materialen die an sich weinig waarde hebben, maar hij gaat daar zeer creatief mee om. Hij heeft fantastisch ingespeeld op

deze tentoonstelling. Hij komt elf keer onaangekondigd op bezoek en zal commentaar geven bij de werken of een onverwachte ingreep doen. Dat getuigt van een typerende dwarsheid en gekheid die de bestaande structuren in vraag stelt.'

WIE OF WAT IS FLUXUS?

YOKO ONO - I LOVE YOU

Van Bellingen: 'Yoko Ono is een van de bekendste nog levende kunstenaressen van de Fluxus-beweging, zij was er al bij van in het prille begin. Toen John Lennon nog *Love, Love Me Do* stond te zingen, was zij al bezig met multimediale, conceptuele en performancekunst. De beruchte *bed-ins for peace* in het Hilton in Amsterdam zijn dan ook niet zozeer een idee van Lennon. Yoko - die uit een rijke aristocratische familie kwam - heeft zich zwaar moeten verantwoorden omdat ze met iemand uit de *working class* wilde trouwen, ook al was hij dan een *working class hero*. We tonen haar installatie *Ono-Chord*, waarbij ze op beeld met een zaklampje een signaal in morse (*I Love You*) naar de toeschouwers stuurt. Antwoorden die met hun eigen zaklampjes, dan krijgen ze een postkaartje met een boodschap van Yoko én het zaklampje mee naar huis.'

SAITO - GLATSJACH

De Japanse Takako Saito, geboren in 1929, woont en werkt vandaag in Duitsland.

Van Bellingen: 'Wat heel speels lijkt te zijn, krijgt bij de Fluxusbeweging soms toch een bepaalde sérieux. Als je het hebt over spelen, klinkt dat bijna kinderachtig, maar iedereen weet dat er zelfs bij het eenvoudigste kaartspel mensen zijn die hun geduld verliezen. Een spel is nooit gewoon een spel. Je kan het het best vergelijken met een Tom & Jerry-tekenfilm: een schilderij is daarin niet louter een kunstwerk dat aan de muur hangt, maar het wordt evengoed gebruikt als steun om ergens op te klimmen of om iemand mee op zijn hoofd te meppen. Het gaat niet om het object schilderij, maar om wat je er allemaal mee zou kunnen doen. Die openheid, die eindeloze mogelijkheden: daarin zit de Fluxusgeest.'

MACIUNAS - PING PONG

Van Bellingen: 'Grondlegger George Maciunas verzette zich heel sterk tegen de verkoop van kunst en de vercommercialisering van kunst. Een kunstenaar als Ben Vautier gaat daar radicaal tegen in en zegt letterlijk dat hij geen poot verzet als hij niet stevig betaald wordt. (*lacht*) Je kan dat als een verkrachting zien van het gedachtegoed, maar naar mijn gevoel past het toch weer binnen de Fluxusgeest: het is spelbederf van de eigen regels die Maciunas had uitgezet. Dat wil niet zeggen dat Maciunas tegen verkoop tout court was. Zo dacht hij aan een eigen winkel met Fluxusobjecten die in grote oplages en zelden afgewerkt verkocht zouden worden. Maar het moest goedkoop bereikbaar blijven en bijna anarchistisch in mekaar steken. Ben Vautier bracht dat in de praktijk: hij maakte van Fluxus bijna een merknaam.'

Wonderland - Fluxus en het spel, nog t.e.m. zo 18 februari in Kunstplatform De Zebrastraat, Zebrastraat 32/001, 9000 Gent.

Open van wo t.e.m. zo van 14u tot 18u. Info: www.zebrastraat.be.